

09 — Epistoli za Nikosa M.

Mnoga sam pisma napisao. U glavi. Skupilo se, tokom godina, između dva klempava uha, mnoštvo post scriptuma, koji su mi, više nego ove kiseoničke boce, skršili kičmu svojim ispovestima i priznanjima. Ovo pismo, iz dubina Dunava, velike reke, pišem tebi, Nikose. Ti ne znaš ništa o velikim rekama, kakvih u našoj Trakiji maslinjaka i vinogorja, nema, i stoga ti ne znači ništa njihova širokoplavnost, kojom međe i spajaju obale i ljude. Pa ipak, reći ću ti, tama okružuje me, slična onoj koja okružuje te. Meni je hladno, toplo je tebi.

Ne znam gde su mi pisma. Ostala su, valjda, negde iza Brokine zone, u korteksu, pa su im se, tamo, dok su čamila, pomešala i razlila slova, pa više i ne znam koje je koje i koje je kome. Nije ni važno... Uvek su govorili da mnogo pričam, i mada su možda bili u pravu, ne slušaj ih, kada ti kažu — taj nije zatvarao gubicu, već me pamti po ćutanju, po ovom pismu.

Poslali su me, i dobro platili, da po rečnom mulju tražim artefakte jedne prošlosti, jednog predanja i pamćenja koje kazuje, da su se ovde, pre dva milenijuma, plemena Kelta razbila o štitove četvrtе rimske legije, iz Singidunuma. Tražim mačeve, zlatnike, ostatke tabula i mostova imperatora, temelje utvrda. Veruj, Nikose, ima svakojakih čudesa u tmini ove biblijske reke, Ister, i ja volim njenu tamu, tišinu u bezmerju talasa i senke koje prave oštri strukovi svetlosti koja se kroz ljušturu vode probija i preda mnom magli sve. Sat čitav ronim, a od artefakata — tipota, mrka kapa. To se zove, Nikose, podvodna arheologija...

Pitaćeš me ko sam. To je pretenciozno, filozofsko pitanje, nad kojim prednost dajem onom svetlucavom znamenju, u dubini, za kojim, evo, zaranjam dublje. Zlatnik! Ne, ne, samo školjka, Nikose, samo školjka... Ko sam? Zograf mrtvih. Moji helenski, romejski koreni sežu

pod temelje zidina Konstantinopolisa, grada vazileusa, po predanju, potomak sam Hristodulua, peharnika na dvoru Manojla Komnena, i potomak sam Rigosa Feraiosa, stihotvorca i revolucionara; u meni kola krv koja hrani tračke vinograde, i krv koja daje boju egejskim talasima, kroz mene, ako se bolje pogleda, mrači bunar nepojamne prošlosti. Brbljam li, Nikose? Samo reci...

Zovu me Teoramis. Sloveni, kod kojih sam, kažu, Bogovid. Eh, kako li su omašili moja mati Euforija i otac Piros, nadenuvši mi takvo ime, ni prst pred okom ne vidim, Nikose, a kamoli Svevišnjeg, ni zlatnika, ni gladiusa, ništa, ništa. Golem je omfalos, pupak dunavski, kraj obala veligradijskih, iz njega kliju virovi kao da ih sam Posejdon seje, a rečna matica, rođena u stenjaku Mavro dasosa, Crne šume, koja pamti stoleća i stoleća, nosi sve, na istok, pod Rodope, i dalje, gde uvire u modrinu mavri Thalassa, Crnog mora. Ko da odoli takvoj sili, ko da, u kičmi matere Evrope, nađe tragove njenog najmilijeg čeda: Istorije? Ja ne... ja ne, mada čujem, dok trošim prvi litar kiseonika, topot konjski, od nizvodne strane, i dreku pomamnu, u njemu...

Ko sam? Nisam pesnik, Nikose. Ne, ni propovednik. Ni istorik, ni magos, vrač, nisam ni kefalos, učenjak. Kosta, moj veligradijski prijatelj, sa kojim rado večeram u restoranu u Skadarskoj ulici, i koji mi kazuje legende ovog podneblja, kaže za mene da sam grečki Dositej, da mnogo mudrujem i naročito, brbljam. Kaže još i da previše pijem, što mu verujem, jer on pije jače od mene. I kaže: lepa ti je žena, Bogovide, lepa. Reče mi, Kosta, baš večeri pred zaron, da je tu negde, iza ušća, nedaleko od kule gde je moj potencijalni predak, Rigas, umoren od Turčadije, da je tu negde sahranjen Atila Hun, božji bič, onako kako su, ti konjanici stepski, i sahranjivani: u mulju skrenutog dela reke, potom vraćenog u staro korito. Atila Hun. Možda zato čujem konjski topot, taj lelek ratnika i cikot kopita, tu mrtvu stražu za mrtvog osvajača? Ne

znam, a niti želim znati. Tražim. Sene Rimljana i sene Kelta. A kroz tamu, samo galop, sve bliži, sve bešnji, dopire, kao da se slama, o obale, oluja i tuča kiše, vetrova i noći.

Trošim treći litar kiseonika. Prva dva su mi zalud propala dok sam slušao mrest kečiga. To ti je, Nikose, podvodna arheologija. Ne, nemoj misliti da sam adexios, šeprtlja, raspitaj se, o meni, na Kritu i Rodosu, kakve sam sve povodne karakondžule izvukao iz mora! Ali, Dunav ima mnogo tajni, Nikose, pa i ovi konji, čiji gaz prolama dubine, ržu kako ni jedan alogo, konj, nije rzao, divlje, mračno, preteće, donoseći sa sobom vlagu azijskih stepa i zadah rastopljenog loja. Kuda su se uputili, njihovi jahači, kamo, na zapad, u kakvu poharu i pošast? Sve su mi bliži...

Ne pričam ja mnogo, naročito ne koješta, osim kada se prepijem. Eto, i pišem. U glavi. A minuti sporo prolaze, za trećim i četvrti litar, i peti, kiseonika, minuti sporo prolaze, petljaju se o trule hrastove panjeve i brke somova kapitalaca, i nestaju. Čini mi se da sam izgubljen. Dolaze... Uz zveket lanaca i rojenje zastava. Nisam li otišao predaleko. Kosta je rekao, da je, ovde, negde, upokojen Atila Hun...

Cedim sedmi litar. Ne čuje se konjski topot, ne čuje. Magijom rečnih nimfi, nestao je u vonju konjskog znoja. Kraj mene su, zdepasti, kratkonogi konji, i na njima, mrke, nacerene utvare u kožusima, vitlaju lukovima. Gledaju u mene, Nikose...

Eh, štute sam sreće. Ako i nisam našao zlatnike Avgusta Trajana, da sam bar nabasao na kovanice drugih kolososa, vladara Servije, Dragutina i Visokog Stefana, ili Žigmunda Luksemburžanina, ili anadolijskog jildirima, Sulejmana. Prekasno je, sada, za arheologiju, ni svi zlatnici istorije, neće me iskupiti pred hordom...

Na neznanom me narečju kunu, konjanici, stvorivši u plavu podvodnom, krug oko mene, i prete, psovkom i okom, napetim lukovima, i

već kidaju stremenje mojih boca i strelovite munje odapinju ka meni, i...
Ovde je, negde, pokopan, Atila Hun...

Zalud se na grečeskom branim: Eleos! Milost! Stao sam u grob u koji nisam smeo.

Mnoga sam pisma napisao. U glavi. I ovo će ostati među dva klem-pava uha, u njoj, daleko od Kavale, od porodilišta, od materice moje žene, od mog nerođenog sina, Nikosa...